

werk, dat ieder onder zijn vleugelen kan nemen en waarvoor het „tot Bevordering der Geneeskunst” geen valsche leuze is?

En wanneer hij dan eens een lijst zag van de honoraria, waarmede, ondanks al die verbeteringen van het werk, de geneesheeren nog steeds genoeg nemen, dan is het niet waarschijnlijk, dat hij nog langer aan dat werk zijn steun zou ontzeggen, doch zou hij veeleer gaan meenen, dat de artsen nog steeds te weinig om zich zelf denken. Het zou hem bij de studie van dat alles vermoedelijk gaan, als zoo menig fondsbestuur, dat, als het eenmaal maar met ons aan de conferentietafel zit, tot zijn verbazing bemerkt, dat die veeleischende dokters eigenlijk niets willen dan wat volkomen redelijk is en zelfs voor zich zelf nog minder dan dat.

Wanneer prof. BURGER c.s. dat alles eens wilden onderzoeken en zich ook omtrent de verhouding tusschen vakorganisatoren en hoofdbestuur eens minder éézijdig lieten inlichten, dan zouden zij niet alleen ontdekken, dat die vakactie in zoo idealen geest gevoerd wordt, dat die hun krachtigen steun verdient, doch tevens de oorzaak ontdekken van dien afschrikwekkenden eisch om stemrecht in het hoofdbestuur. De vakorganisatoren zouden trouwens tevreden zijn geweest met stemrecht in die zaken, die van invloed zouden zijn op hun werk; de algemeene vergadering maakte er volle hoofdbestuurleden van, wat zeker om technische redenen eenvoudiger is. Het zou niet juist gezien zijn er op vooruit te loopen, wat het onderzoek omtrent deze zaak leeren zal, maar ik ben wel heel zeker, dat prof. BURGER, als hij er aan deelneemt, den eisch om stemrecht in het hoofdbestuur niet meer zoo onbegrijpelijk zou vinden en inzien, dat hij in geenen deele uit machtsbegeerte voortspruit.

Een onderzoek, zooals ik hier schetste, door een commissie uit de voorstanders van uitbanning der vakactie uit de Maatschappij is primo noodig zullen beide partijen elkaar ooit beter verstaan, doordat zij op denzelfden empirischen grondslag staan. En secundo ben ik overtuigd, dat het de ware weg tot verzoening en hereeniging is, al verwacht ik stellig, dat wij het daardoor eens zullen worden over precies het tegenstelde van wat prof. BURGER thans voor waarschijnlijk houdt.

Zaak zal het zijn, dat deze commissie door de voorstanders van scheiding wordt aangewezen en hun volle vertrouwen heeft; eveneens dat zij zonder eenige vooringomenheid voor of tegen eenige persoonlijkheid of opvatting haar taak vervult, m. a. w. dat zij strikt objectief empirisch te werk ga. Zaak ook, dat zij haar taak ruim opvat, d. w. z. niet alleen in archieven snuffelt, doch ook personen hoort, zoowel leden als oud-leden van hoofdbestuur en zijn aanhang van commissies; dat zij haar onderzoek niet beperke tot het beleid van de vakorganisatoren, doch het tevens uitstrekke tot dat van opeenvolgende hoofdbesturen tegenover hen. Een voorstel aan de algemeene vergadering tot het instellen van een dergelijke onderzoek-commissie en het geven van de noodige bevoegdheden daaraan kan, naar het mij voorkomt, bij niemand tegenstand ondervinden en het kan leiden tot een vrede, die allen volkomen bevredigt en bijeen doet blijven. Dat is mijn stellige hoop.

Groningen, 9 Februari 1919.

H. G. HAMAKER.

III.

De toestand wordt er niet gemakkelijker op. Het tegenwoordige hoofdbestuur schrijft een referendum uit, dat door de wijze, waarop het met ingezonden stukken en een omzendbrief wordt ingeleid, het karakter van een strijdmiddel verkrijgt. De vraag mag rijzen, of in zulk een bestuursmiddel geen gevaarlijk voorbeeld wordt gegeven. Ik volsta met de vraag te stellen en ga hier niet er op in. Liever zie ik aan de zaak den goeden kant, die immers ook de kwade dingen plegen te hebben, en erken in den ontketenden nieuwen strijd het middel om de aandacht, van zelfs de lauwsten, een wijl bij ons vereenigingsleven te betrekken. En nu het referendum er eenmaal

is, geve men in grooten getale het antwoord, dat er op past: „wij willen de vakbelangen in onze Maatschappij; wij verbannen niets” 1).

Door ontvangen brieven en gevoerde gesprekken voel ik mij genoopt om hier nog een paar dingen te bezien. Ook de ingezonden stukken van Zaterdag 8 Februari geven daartoe aanleiding.

Mijn ervaring is een andere dan die van prof. BURGER. Ik ontmoette verscheidene vakgenooten, en heusch geen eenzijdige, die vertrouwen houden in de ontwikkeling onzer Maatschappij op een weg, die algemeen-geneeskundig en enger stoffelijk belang in onderlingen steun tot hun recht laat komen. Tegenover de zienswijze van prof. BURGER heb ik het voorrecht al dadelijk die van prof. VAN RIJNBEEK te mogen plaatsen. Prof. VAN RIJNBEEK heeft de algemeene vergaderingen, waarin de zaken behandeld werden, trouw bijgewoond. En dat, niettegenstaande op die vergaderingen de plaats voor die engere vakbelangen met zooveel nadruk door de leiding werd opgeëischt, omdat die plaats nog veroverd moest worden, hij toen evenals ik zijn overtuiging behield, dat in die vakactie geen gevaar voor de Maatschappij schuilt, integendeel met de behartiging der ideale belangen in één Maatschappij behoort, acht ik van groot belang voor de voorstanders der ongebroken Maatschappij.

Ik licht twee dingen uit wat prof. BURGER zegt. 1°. De vluchtig gestelde opmerking, dat onze Maatschappij met toenemende snelheid afglijdt naar de vakorganisatie, dat, evenals in het diamantvak en in het transportbedrijf, al de energie der beweging op het stoffelijk belang der leden wordt samengetrokken. De vergelijking met het diamantvak en transportbedrijf moge waarde in een debat hebben als polemisch middel, zij is onjuist. Kent prof. BURGER die vakbeweging der geneesheeren in wezen en in uitkomst zoo weinig? Die beweging heeft het altruïstisch streven van den geneesheer niet geschaad. Integendeel in dien strijd is hij gegroeid. Op waardige wijze, binnenkamers, tegenover directie na directie met groot talent vaak gevoerd, heeft die strijd geleid tot verbetering van ergerlijke misstanden in het ziekenfondswezen en heeft met verbetering van de positie van den geneesheer, die vaak in ondergeschikten dienst een karig loon ontving, de ziekenverzorging aanmerkelijk gebaat. Wie hier geen verschil ziet met diamantvak en transportbedrijf, miskent naast de egoïstische kern, die elke vakbeweging heeft, het edele deel, dat de vakbeweging van de geneesheeren mede eigen is. Die beweging draagt middellijk en onmiddellijk vruchten voor de ziekenverzorging.

Prof. BURGER ziet in de poging om in het hoofdbestuur de vakorganisatie vertegenwoordigd te krijgen een imperialistisch streven van de leiders der vakbeweging. Dit verbaast mij. Het streven is een geheel ander. Wie in één vereeniging van geneesheeren, en bijna nergens behoeft die eisch met zulk een nadruk te worden gesteld, het altruïstisch doel, het algemeen geneeskundig belang, van ruimer, hooger plaats bezien, en het stoffelijk, schijnbaar uitsluitend egoïstisch belang, samen wil gediend hebben, wenscht voor het wederzijdsch overleg, dat aan elke bestuursbehandeling ten grondslag ligt, die beide belangensoorten in het hoofdbestuur vertegenwoordigd. Alleen een hoofdbestuur, dat in zijn samenstelling waarborg biedt voor vereeniging en verzoening, ook voor gezag uit recht gevoed, mag geacht worden wezenlijk het vertegenwoordigend en besturend lichaam voor het geheel te zijn. Van *subordinatie* onder het hoofdbestuur kan alleen sprake zijn voor die vraagstukken en vraagpunten, welke in een aldus samengesteld hoofdbestuur tot oplossing en in staat van wijzen

1) *Verbannen*, zegt de circulaire, die ik in ontwerp zag en die sommigen zich voornamen aan de leden onzer Maatschappij te zenden. Hebben de heeren bij dat ontwerp een of andere grafelijke sententie in de gedachte gehad? „*Uitgebannen van binnen de palen onzer heerlijkheid. na alvorens aan den lyve exemplaarlijcken te zijn gestraft.*” Ik pleit clementie. Aanplakken van het vonnis waag ik voor te stellen, met opschoring der correctie. Maar in ernst. Is dit de geest, die de scheiding „in de beste vriendschap en onder de meest collegiale samenwerking” tot stand zal brengen? Beproof die vriendschap en die samenwerking, vraag ik, nog eens binnen onze Maatschappij.

gekomen zijn. Een andere subordina tie is in haar wezen kunstmatig, autocratisch, en kan nooit afgeleid of verkregen zijn uit recht. En is dus verwerpelijk.

20. Uit bovenstaanden, naar mijn meening dus onjuist erkenden eisch der vakbeweging, leidt prof. BURGER nu twee gevolgen af. De ideale toestand (de subordina tie) is een vervlogen droom en prof. BURGER ziet nu maar twee mogelijkheden: de vakbelangen aan de spits der Maatschappij, of de belangen buiten de Maatschappij.

De derde, mijns inziens beste mogelijkheid: noch aan de spits, noch er buiten, maar naast de ideale belangen als onmisbaar deel van het werk van den geneesheer in zijn vereenigingsleven, dit derde blijft buiten de redeneering van prof. BURGER en buiten het gezicht van den vluggen lezer. Nu plaatsen met mij velen, waaronder prof. VAN RIJNBERK, juist dat derde als beste oplossing voorop. Niet er uit en niet aan de spits, maar bij ons gehouden; de Maatschappij verder geleid in de richting van de organisatie van 1903 en haar nog duidelijker gemaakt tot verzorgster dier tweeënheid van geneeskundige belangen, waarbij en de geneesheer en de ziekenverzorging en de staat het best van al gebaat zullen zijn. De Maatschappij is noch door mij, noch door anderen, de richting van de vakbeweging *ingedreven*. Uit erkenning van noodzakelijkheid en onder den drang van den tijd, in levensverhoudingen, die zoo geheel anders waren geworden, gingen haar de oogen verder open voor het gevaar van den ontworpen artsenbond, het gevaar voor scheiding van te zamen behoorende belangengroepen. Onder de instemming zelfs van mannen als prof. PEKELHARING schiep de Maatschappij binnen haar kring de mogelijkheid om de stoffelijke belangen van den geneesheer te dienen, meer dan zij tot dusver had gedaan. Zij huldigde het beginsel en nam het op in haar reglement: De geneeskundige stand is het best gebaat door een wederkeerigen invloed, die ideaal en stoffelijk belang op elkander, in één vereeniging kunnen uitoefenen. Ons land ging in dit beginsel een eigen weg. Op sociaal-hygiënisch en sociaal-geneeskundig gebied liep het achter Duitschland en Oostenrijk aan (ik ken slechts één uitzondering: de phosphoruswet). In zijn geneeskundig vereenigingsleven althans zou het eigen paden gaan. Geen Leipziger verband, geen vakorganisatie buiten de Maatschappij, geen artsenbond. En hoe goed was het gezien van de velen, die van harte hebben medegewerkt aan de reorganisatie van 1903. Onder dezen prof. PEKELHARING. Want wat bleek reeds vóór den oorlog in Duitschland? Daar had de vakorganisatie, los van den Aerzte-Verein, tenslotte niet bevredigd; integendeel onder leiding van het Leipziger Verband den strijd verscherpt. De wensch van den Aerzte-Verein, maar met de vakbelangen, begon in de laatste jaren in Duitschland op te komen. En nu zullen wij, afwijkend van onzen eigen weg, zelfs een begane fout van Duitschland gaan nadoen! En dat niet alleen, maar drie Leipziger-Verbände gaan stichten. Is het wonder, dat prof. VAN RIJNBERK uitroept: prettig vooruitzicht! Mogen zij, die zoo neerzien op die engere vakbelangen, eerst de moeite nemen om na te gaan, hoeveel wezenlijk nut schrandere koppen bereikt hebben voor het aanzien van onzen stand en hoeveel zij ook voor verbetering der ziekenverzorging, juist voor de ziekenverzorging, hebben gedaan; hoeveel ideaals ook in die gesmade vakorganisatie van den geneesheer is.

Maak nu scheiding van wat bijeen behoort; laat de vakbeweging weggaan van onder den invloed der algemeene belangen, wees gewelddadig, en verban ze en gij zult het egoïstische, dat in elke vakbeweging is, maar dat nu nog bij ons, onder den invloed van — wie speurt het na — juist van den geest onzer Maatschappij, zooveel goeds voor de ziekenverzorging deed, gij zult dit egoïstische een kans geven om in uitwassen uit te groeien tot schade van onzen naam. Anderzijds, ontdoe het ideale van het stoffelijke, behoud slechts de zorg voor het algemeen-geneeskundige, maak van de Maatschappij een congres, nog niet gelet op de onmogelijkheid om over het eene belang te spreken en over het andere te zwijgen, zooals prof. VAN RIJNBERK terecht zegt; en gij hebt *een vereeniging, die niets meer heeft van onze oude Maatschappij en nimmer met dat uitsluitende doel is opgericht*. Het beginsel van 1903 was goed. De uitvoering, de toepassing heeft geen tred gehouden met den eisch van den tijd, heeft verzuimd door tijdige decentralisatie de Maatschappij als geheel te ontlasten van de eindelooze onderhandelingen over contracten en andere beginselen der vakbeweging;

eindeloos, omdat juist voor den geneesheer, die beweging haar eerste tijdvak nog niet achter den rug had.

En dan heeft ook schuld de lauwheid van vele leden onzer Maatschappij, die niet zorgden voor hoofdbestuurverkiezingen op bepaald program. Ik behandel deze wondplek onzer Maatschappij hier niet. Later allicht. Nu alleen het voorzitterschap, ook omdat velen dat mij willen opdragen. Ik ben verplicht daarvan iets te zeggen. Het voorzitterschap zou mij zeer ongelegen komen; ik begeer het niet. Alleen als een algemeen verlangen het mij als een plicht voorhield, zou ik overwegen, of en hoe ik daaraan zou kunnen voldoen.

BOLLE heeft om een dictator gevraagd; hij geeft vaak met een enkel woord geestig zijn meening weer. Maar nu wekt hij verdenking tegen mijn beleid als voorzitter, dat ik geloof niet te verdienen. De Amsterdamsche heeren, vogels van diverse pluimage, toonen in die verscheidenheid, dat ik iets anders deed dan dictatoriale macht uitoefenen. Trouwens wie heeft er ooit een onder ons in onze Maatschappij gezien, wie acht hem mogelijk? Ik ken geen plaats, waar meer ernstig dienen met hoofd en hart noodig is dan op den voorzittersstoel van onze Maatschappij. Maar BOLLE meent dit; hij wenscht een voorzitter, die uit eigen onderzoek en overtuiging in staat is zelfstandig de stroomingen in het hoofdbestuur tot meerderheidsbesluiten in geregeld verband te leiden en, in staat zijnde tot onafhankelijk oordeel, met den secretaris, die reeds aan den voortduur van zijn ambt maatschappij-kennis en ervaring in groote mate dankt, de *kracht-in-evenwicht* kan zijn, die voor het bestaan onzer Maatschappij en haar ontwikkeling van de allergrootste beteekenis is.

Ik ben overtuigd, dat er onder ons mannen te vinden zijn, die aan den eisch van BOLLE volkomen voldoen. Ik gevoel mij niet *verplicht* de Maatschappij uit dit moeras te trekken. Ik ben voor den toestand van heden niet verantwoordelijk. Integendeel, ik heb herhaaldelijk gewaarschuwd in de hoofdbestuurvergaderingen en in de algemeene vergaderingen. En nu mag men mij het voorzitterschap niet opdragen uit een verkeerde overweging. Dit neemt niet weg, dat de Maatschappij, op welke plaats het ook zij, van mijn toewijding en hulp naar krachten en omstandigheden verzekerd kan zijn, als zij meent, die op eenig oogenblik noodig te hebben. Het zijn nu die omstandigheden, die groote bezwaren op dit oogenblik opleveren voor mijn vervulling van het voorzitterschap. Maar het is nog niet het voornaamste nu. Op den voorgrond worde nu gehouden, niets anders dan wat het Maatschappijbelang, wat de ziekenverzorging in ons land, wat onze plaats in den Staat, wat ons beroep, wat wijzelf moeten eischen.

En dan blijft op den tweeklomp, met prof. VAN RIJNBEEK en met vele anderen — ik hoop, dat blijken zal de overgrootste meerderheid —, mijn vaste overtuiging, dat al die belangen vragen een ongedeelde Maatschappij, in wier midden zelfstandige organisaties voor de engere vakbelangen waken; een Maatschappij, die allen omvat, en als geheel de hoogere standsbelangen, de sociale geneeskunde, de openbare gezondheid, onze wetenschap voorstaat.

's-Gravenhage, 9 Februari 1919.

A. SIKKEL.

IV.

Het hoofdbestuur gaat volgens zijn mededeeling gebukt onder een zware verantwoordelijkheid, nu het verplicht is tot de uitvoering van de in de laatste algemeene vergadering genomen besluiten, waaromtrent eenige twijfel bestaat of zij „het gevoelen van de meerderheid der leden wel weergeven”.

Bedoelde besluiten werden, meestal door een overgrootste meerderheid, genomen na een langdurige gedachtenwisseling, die veelal — vooral bij de tegenstanders — blijk gaf van een overprikkelde gemoedsgesteldheid, welke bij sommigen wellicht nog niet geheel zal zijn gezakt. Ons hoofdbestuur acht thans het psychologische oogenblik gekomen voor een vrij suggestief betoog, waarbij de vermelding niet vergeten wordt, dat „sommigen” de Maatschappij hebben verlaten (hoevelen *honderden* zouden het er